

Пришляк О. Ю.,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

КООПЕРАТИВНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті актуалізовано проблему застосування у вищих навчальних закладах методики кооперативного навчання студентів у процесі вивчення іноземних мов; обґрунтовано й охарактеризовано моделі кооперативного навчання та подано практичні шляхи його застосування.

Ключові слова: кооперативна методика навчання, іноземна мова, спілкування, взаємозалежність, робота у групах.

В данной статье поднимается проблема актуальности использования методики кооперативного обучения в процессе изучения иностранного языка как залога успешного позитивного обучения. Автор уделяет особое внимание концепции развития модели кооперативного обучения и предлагает практические пути использования данной методики.

Ключевые слова: кооперативная методика обучения, общение, взаимозависимость, работа в группах.

The article deals with the problem of implementation of the cooperative learning model in the process of foreign language's study as means of educational improvement. The author paid special attention to the concept of the cooperative learning model's development, to practical recommendations as to its usage in the process of learning.

Keywords: cooperative learning strategies, communication, mutual dependence, team work.

Проблема. Аналіз останніх досліджень свідчить про зростання уваги науковців і практиків до впровадження у навчальний процес інноваційних методик формування комунікативної культури. Методика кооперативного навчання є актуальною у світовій практиці вже багато років, а її впровадження викликає дискусію серед зарубіжних та вітчизняних науковців.

Актуальність дослідження. Кооперативна методика навчання ґрунтується на філософії конструктивізму й постмодернізму, яка стає методологічною основою освітньої політики, філософією освіти в ХХІ столітті. Зарубіжні дослідження кооперативного, конкурентного й індивідуального навчання доводять, що співробітництво зумовлює вищий рівень досягнень і більшу продуктивність; панування турботливіших, чуйніших взаємин; міцніше психологічне здоров'я, соціальну компетентність і самоповагу.

Навчання іноземної мови сьогодні є одним із невід'ємних компонентів загальної та спеціальної освіти, а володіння основами міжнародної мови спілкування стає не тільки показником культурного рівня людини, а й запорукою її успішної професійної діяльності. Окрім того, розв'язання численних проблем сучасної цивілізації часто вимагає взаємодії і взаєморозуміння між людьми, що належать до різних національних культур. [1, с. 209].

Ефективне навчання іноземних мов потребує від викладача досконалого володіння мовою, а також професійної майстерності в організації навчальної діяльності студентів з оволодіння іншомовною діяльністю. Процес навчання реалізується завдяки зусиллям двох його учасників – викладача і студента. У керуванні цим процесом, визначенні його стратегії і тактики головна роль належить викладачеві.

Технології кооперативного навчання успішно використовуються у багатьох країнах Європи та США, проте в Україні вони все ще не набули належного теоретичного обґрунтування і методичного впровадження.

Появі поняття "технологія кооперативного навчання (cooperative learning)" ми зобов'язані професору Еліоту Аронсону, який розробив один із її видів ще у 1978 р. і назвав "пилкою" (jigsaw) [5, с. 167].

Кооперативне навчання передбачає таку організацію навчального процесу, за якої неможлива неучасть у процесі пізнання, тому кожен учасник навчального процесу (учень, студент) або має конкретне завдання, за виконання якого він публічно звітує, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання.

Кооперативне навчання стало популярним завдяки тому, що воно допомагає учителю школи чи викладачу вищого навчального закладу одночасно працювати з великою кількістю учнів (студентів); сприяє встановленню рівноправних партнерських стосунків між учасниками навчального процесу; організації їх продуктивної співпраці; можливості практичної реалізації суб'єкт-суб'єктного й особистісного зорієнтованого підходів до організації педагогічного процесу.

Основними елементами кооперативного навчання є позитивна взаємозалежність, особиста відповідальність, особистісна взаємодія (обличчям до обличчя), соціальні навички, групова обробка результатів.

Позитивна взаємозалежність є компонентом ситуації, коли успіх кожного члена групи залежить від іншого учасника цієї групи. У позитивно взаємозалежних групах кожний учасник навчального процесу має такі обов'язки: він повинен знати обсяг навчального матеріалу і, окрім того, забезпечити вивчення цього матеріалу кожним іншим членом групи. Більше того, члени групи мають усвідомлювати значення цієї позитивної взаємозалежності й координувати свої зусилля з іншими учасниками навчальної групи. Особиста відповідальність виявляється шляхом оцінювання кожного іншими членами групи. Такий підхід сприяє реалізації таких завдань: по-перше, якщо члени групи повинні допомагати один одному, то їм слід знати, хто потребує допомоги та якої; по-друге, кожний учень (студент) має знати, що група кооперативного навчання не є місцем, де інші виконують усю роботу, де можна "сховатись". Особистісна взаємодія проявляється в тому, що члени групи перебувають у тісній близькості один до одного, діалог здійснюється таким чином, що він сприяє успіху. При цьому учасники навчального процесу мають можливість пояснювати, сперечатися, співпрацювати і апробувати вивчений матеріал на практиці.

Закономірно, що у процесі навчання учнів (студентів) потрібно навчати лідерству, спілкуванню, формувати в них довіру до ближнього, толерантність, уміння уникати (чи грамотно виходити) з конфліктів. Уміння спільно

працювати в малих групах є передумовою ефективної діяльності груп кооперативного навчання. До вмінь та якостей, потрібних для успішної роботи в малих групах, належать знання особливостей один одного, формування довірливих взаємин, вміння спілкуватися, сприйняття й підтримка кожного таким, яким він є, конструктивне розв'язання конфліктів [3, с. 127].

За кооперативної форми організації навчальної діяльності провідну роль відіграє спілкування і взаємодія учнів (студентів) один з одним. Продуктивною кооперативне навчання може бути лише за умови постійної динаміки (зміни) складу груп і наявності конструктивного спілкується між учасниками навчального процесу.

Основними ознаками колективної роботи є:

1. Наявність у всіх її учасників спільної мети.
2. Поділ праці, функцій і обов'язків.
3. Співпраця і товариська взаємодопомога.
4. Суспільно корисна діяльність усіх і кожного зокрема.
5. Обсяг роботи, що її виконала група, завжди більший за обсяг роботи, виконаної кожним її членом чи частиною групи зокрема [4].

Технологія кооперативного навчання базується на ідеях “групових цілей” (*team goals*) і “успіху всієї групи” (*team success*), що досягається завдяки самостійній роботі кожного члена команди та постійної взаємодії з іншими її членами задля вирішення певних поставлених завдань. Усі учасники команди знають, чого прагне досягнути кожен член команди; вони є зацікавленими в засвоєнні інформації кожним, адже успіх команди залежить від внеску кожного, від якості вирішення поставленої перед групою проблеми кожним її учасником.

Основними принципами технології кооперативного навчання є: 1) нагороди (*team rewards*) – за виконання одного для всієї групи завдання команда одержує спільні для всіх бали, певні заохочення – сертифікати, значки, подяки тощо; 2) індивідуальна відповідальність (*individual accountability*) кожного учасника навчального процесу – успіх усієї групи залежить від кожного її члена, що стимулює групу стежити за навчальною діяльністю один одного і всієї команди, надавати допомогу партнерам, щоб кожний засвоїв і зрозумів матеріал, був готовим до будь-яких перевірок – тестування, контрольних робіт, які пропонувалися як групі, так і кожному студенту; 3) рівні можливості у досягненні успіху кожного учасника навчального процесу – кожний учасник заробляє для своєї групи бали і поліпшує свої власні попередні результати. Індивідуальні досягнення порівнюються не з результатами інших студентів, а з власними.

Покращуючи результати попередніх опитувань, тестів, учні (студенти) можуть приносити своїй команді достатню кількість балів, що дозволятиме їм почувати себе повноцінними членами команди та стимулюватиме бажання підняти вище свій рівень професійної підготовленості. Заохочення успіху на основі порівняння з раніше одержаним результатом є значно ефективнішим, ніж порівняння студентів між собою (як це пропонується у модульно-рейтинговій системі), адже студенти прагнуть поліпшити власні результати для блага всієї групи.

Результати та перспективи дослідження.

Успіх навчання іноземної мови в значній мірі залежить від обраної технології навчання. Упровадження технології кооперативного навчання сприяє: підвищенню самооцінки, збільшенню індивідуальних досягнень, формуванню уміння працювати у команді, зростанню мотивації, активності і кращого ставлення до навчання. Аналіз наукових напрацювань і практики упровадження технології кооперативного навчання свідчить, що вона сприяє формуванню в учасників навчального процесу таких особистісних якостей: доброзичливості, відсутність агресії; вільний прояв почуттів, який значно підвищує здатність до творчості; емпатію – вміння відчувати психологічний стан іншої людини, співчуття; толерантності – повагу до свободи вибору, зняття чи обмеження заборон, акцент на позитивному, заохочення співрозмовника, терпимість до помилок опонента під час вивчення нового матеріалу, довіру, авансування похвали; вміння розуміти, приймати і визнавати думку інших тощо.

Упровадження технології кооперативного навчання зумовлене усвідомленням викладачами відриву педагогічної науки від практики. Недостатньо того, що наука формулює теорію, вона має “заземлитись” через впровадження її в життя. Власне технологія кооперативного навчання є тим механізмом, що активізує зустрічний рух теорії і практики.

Література:

1. Персикова. Т. Н. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура : учебн. пос. [для студентов вузов по специальности “Лингвистика и межкультурная коммуникация”] / Т. Н. Персикова. – М. : Логос, 2006. – 209 с.
2. Jacobs G. M., Power M. A., Loh Wan Inn. *Teacher's Sourcebook for Cooperative Learning : Practical Techniques, Basic Principles, and Frequently Asked Questions*. Corwin Press : 1st edition, 2002. – 184 p.
3. Johnson, D. and R. Johnson, *Learning Together and Alone*, New Jersey : Prentice Hall, 2000. – 260 p.
4. Robert E. Slavin. *Research on Cooperative Learning : an international perspective* // *Scandinavian Journal of Educational Research*. – Vol. 33. № 4. – 1989. – P. 9-15.
5. Spencer Kagan. *Cooperative Learning*. – New York publishing production. – 1994. – 450 p.